

Romarbrevet Kapitel 16. Övers och komm: Bo Giertz

Romarbrevet Kapitel 16 Anbefallning för diakonissan Febe (Rom 16:1–2)

Översättning

Jag anbefaller vår syster Febe åt er. Hon är diakonissa hos församlingen i Kenkree. Tag emot henne i Herren, på ett sätt som värdigt oss kristna, och hjälp henne med allt, där hon behöver er hjälp. Hon har själv varit ett stöd för många, också för mig.

Kommentar

Så har Paulus – om vi vågar fortsätta att gissa – funnit en ”brevdragare”, med vilken han kan sända sitt brev. Han har fått veta att diakonissan Febe från grannstaden Ke´nkree (en hamnstad till Korint) skall resa till Rom. Så sänder han brevet med henne och ger henne samtidigt sin rekommendation.

Nu finns det forskare, som betvivlat att detta kapitel från början hört till Romarbrevet. Ett par detaljer pekar på Efesus, och man har förmodat att det rör sig om ett självständigt litet brev, skrivet till församlingen där. Det finns exempel i bevarade papyrusbrev på sådana korta rekommendationsskrivelser liksom på brev som nästan bara består av hälsningar. Det är emellertid svårt att förklara, hur ett sådant brev till Efesus skulle komma att fogas samman med ett brev som gått till Rom. Det finns egentligen bara en sannolik förklaring, den som i början av detta sekel framfördes av en expert på området (Adolf Deissmann), nämligen att Romarbrevet kopierats direkt ur Pauli egen konceptbok. Det finns bevarade stycken av antika brevböcker, där ägaren fört in avskrifter av sin korrespondens. Dessa brevböcker bestod inte av bokrullar utan av hophäftade blad. Om nu detta lilla rekommendationsbrev införts omedelbart efter brevet till romarna av samme skrivare och om överskriften (som ofta skrevs med många förkortningar) råkat utplånas genom att överkanten av bladet gått sönder, så kan en avskrivare ha tagit för givet, att det rörde sig om samma brev. Detta antagande – mer är det inte! – förutsätter att åtminstone en del av de Paulusbrev vi känner till har hämtats direkt ur hans egen konceptbok. Annars antar man vanligen att de kopierats i mottagarförsamlingen och så spritts i en vidare krets. I varje fall vet man att de samlats på ett tidigt stadium. Redan i kristna skrifter från tiden strax efter år 100 blir de flitigt citerade.

Emellertid har andra forskare bestämt hållit på att detta kapitel hör till det ursprungliga Romarbrevet. Det finns starka skäl att anta det. I brev till sina egna församlingar hälsar Paulus annars aldrig till enskilda personer. Men när han skrev till Rom hade han all anledning att göra det. Det gällde ju en stad där han aldrig varit. Han hade skäl att påminna om alla sina bekantskaper där. Och att Paulus skulle känna så många människor i Rom är ingenting att undra över. Folk reste flitigt och de kristna sökte uppvärd varandra var de än kom.

Hur det nu än förhåller sig med detta kapitel ger det oss en mängd konkreta smådrag ur livet i en urkristen församling.

Först gäller det diakonien. Rekommendationen gäller en diakonissa vid namn Febe (på grekiska Foibe). Paulus kallar henne ”diakonos”. Det kan betyda tjänare, men man har all anledning att tro, att det här avses en speciell diakonitjänst. Några år senare ser vi (i Filipperbrevet) att diakonerna redan var en fast institution.

Nu lämnar alltså Febe sin hemförsamling Ke´nkree, och Paulus förmanar församlingen i Rom att ta emot henne på ett sätt ”som är värdigt oss kristna”, ”i Herren”, alltså som en Kristi tjänarinna, som man självfallet skall hjälpa på alla punkter där hon behöver hjälp. Det förutsätts alltså, att hon skall få sitt uppehälle och att man skall underlätta hennes arbete, hjälpa till där man kan och över huvud ta emot henne som en syster i Kristi familj och en kär och välbehövlig medarbetare i Herrens tjänst. Paulus stryker under att hon på sin gamla plats varit ett stöd för många, också för honom själv. Det visar en uppskattning av kvinnoarbetet i församlingen, som han gång på gång ger uttryck åt.

Hälsningar (Rom 16:3–16)

Översättning

Hälsa Priska och Akvila, mina medarbetare i Kristus Jesus, som riskerade sin egen hals för att rädda mitt liv. Det är inte bara jag som tackar dem, utan hedningarnas alla församlingar. Hälsa också dem som samlas i deras hus. Hälsa också min käre Epenetus, han som kom till Kristus först av alla i Asien. Hälsa Maria, som arbetat så hårt för er skull. Hälsa Andronikus och Junias, mina landsmän och medfångar, som har så gott namn om sig bland apostlarna och som tidigare än jag kom till Kristus. Hälsa Ampliatus, min käre vän i Herren. Hälsa Urbanus, vår medarbetare i Kristi tjänst, och min käre Stakys. Hälsa Apelles, han som bestått sitt prov som kristen. Hälsa dem som hör till Aristobulos hus. Hälsa min landsman Herodion. Hälsa dem hos Narkissos som är kristna. Hälsa Tryfena och Tryfosa, de trägna arbetarna i Herrens tjänst. Hälsa den kära Persis, som arbetat så hårt för Herren. Hälsa Rufus, honom som Herren har utvalt, och hans mor som varit en mor också för mig. Hälsa Asynkritus, Flegon, Hermes, Patrobas, Hermas och de bröder som är hos dem. Hälsa Filologus och Julia, Nerevs och hans syster och Olympas och alla kristna som är hos dem.

Hälsa varandra med en helig kyss. Alla Kristi församlingar hälsar er.

Kommentar

Nu följer en ovanligt lång lista med hälsningar. Eftersom det här förekommer fler egennamn än i något annat kapitel i Pauli brev, kan det vara på sin plats med några förklarande ord om just namnformerna i Nya Testamentet. I den värld där Paulus rörde sig, fanns det en mängd namn med olika ursprung, alldeles som hos oss. Bland grekerna använde man grekiska böjningsformer, grekisk stavning och grekisk accent. I detta kapitel finns det vid sidan av äktgrekiska namn (som Andronikos, Apelles, Narkissos) lika typiskt romerska (som Rufus, Julia och Urbanus) samt ett och annat judiskt som Herodion och Maria. Åtskilliga är typiska slavnamn, t ex Persis, Flegon och Ampliatus.

När man skall återge dessa namn i en svensk översättning råkar man i svårigheter. Av gammalt har vi – liksom hela västerlandet – brukat – använda de latinska formerna, som kan skilja sig ganska mycket från de grekiska. Det hänger samman med att det var den latinska Bibeln som användes i det västromerska riket och att kunskapen i grekiska dog ut under medeltiden. Om man i dag vill återgå till de grekiska formerna – de som dessa människor själva använde – stöter man på den svårigheten att tonvikten (som kan ligga på någon av de tre sista stavelserna) ofta klingar högst främmande i våra öron. Vi säger inte gärna Herme´ s eller Apelle´ s. Latinet har andra accenter, som vi är mera vana vid. Det lämpligaste är nog, att som regel använda de latinska formerna med svensk stavning, utom i ett och annat fall, då den grekiska namnformen är välkänd för oss (t ex Narkissos) .

I fråga om tonvikten blir då regeln att den alltid skall läggas på första stavelsen i ett tvåstavigt ord. Har ordet fler stavelser, kan den ligga antingen på den andra eller den tredje från slutet. Det kan alltså vara svårt att veta hur man betonar sådana ord, och därför fanns det en namnförteckning med utsatta accenter i slutet av vår gamla bibelöversättning. I detta kapitel har vi exempel på tonvikt på tredje stavelsen från slutet i namnen A´kvila, Epe´netus, Ju´nias, Hero´dion, Asy´nkritus, Pa´trobas, Filo´logus, Ju´lia, Timo´teus, Lu´kios, Sosi´pater och Te´rtius. Alla de övriga har tonvikten på näst sista stavelsen.

Sina hälsningar har Paulus förstått att göra varma och personliga genom att strö in små kommentarer och karakteristiker. De ger oss en levande och uppfordrande bild av en urkristen församling.

Först nämner Paulus en kvinna, Priska. Han nämner henne före hennes make, Akvila. Paulus hade träffat dem båda i Korint för ungefär sex år sedan. De hade samma yrke som han och han arbetade tillsammans med dem för sitt uppehälle. Senare följde de honom till Efesus, där de stannade och arbetade för evangeliet medan Paulus fortsatte sin resa. De måste ha varit kunniga och kloka. När den lärde Apollos kom till Efesus och predikade om Jesus, märkte de att det brast i hans kunskaper och då ”tog de honom till sig och undervisade honom grundligare om Guds väg”. (Också i berättelsen härom – Apg 18:26 – nämns hustrun före mannen.)

Vi vet inte vid vilket tillfälle de ”riskerade sin hals” för att rädda livet på Paulus. Troligen var det i Efesus, där Paulus – som han berättar i början av Andra Korintierbrevet – var nära att få sätta livet till, som så många gånger för Paulus försummar inte att i förbigående påpeka, att det är två judar som gjort hedningarna den tjänsten att rädda livet på deras apostel. Som så ofta nämner Paulus också ”dem som samlas i deras hus”. I de stora städerna fungerade kyrkan som små ”husförsamlingar”. Kristna som hade utrymme nog upplät sina hem till mötesplats. På bestämda dagar – redan vid denna tid på ”första veckodagen”, alltså söndagen – samlades så alla de små grupperna ”till samma ställe” för att hålla gemensam gudstjänst med nattvard.

Nästa hälsning sänder Paulus till den man, som först av alla blev döpt i ”Asien”, vilket här betyder provinsen Asien, alltså landskapen kring Efesus. Sedan hälsar han till en för oss okänd liten Maria ”som arbetat så hårt för er skull”. Det är redan den tredje kvinnan Paulus nämner i detta kapitel, ett exempel på den roll som kvinnorna spelade i församlingsarbetet och på Pauli uppskattning av deras insats.

Därnäst följer ett par män, ”som har så gott namn om sig bland apostlarna”. Det kan betyda att de uppskattades bland kyrkans ledare. Det kan också betyda att de själva kallades apostlar. ”Apostel” var nämligen den grekiska motsvarigheten till ett hebreiskt ord, som betydde ”befullmäktigat ombud”. Man kunde – som Paulus och de tolv – vara en Jesu Kristi apostel, utsänd av honom. Men man kunde också vara en församlings apostel, alltså ett församlingsombud, utsänd för att missionera eller utföra något annat uppdrag. Så kallas t ex de som skulle föra den insamlade gåvan till Jerusalem för ”apostlar” (2 Kor 8:23) . Paulus kallar dessa båda män för sina ”medfångar”. Troligen betyder det att de vid något tillfälle suttit i fängelse med Paulus. Paulus hade suttit fängslad vid flera tillfällen, som vi inte vet något närmare om.

Så följer namn efter namn. Flera nämns som medarbetare. Som vi såg i 12:e kapitlet, räknades till Andens verk i församlingen alla de praktiska omsorgerna. Att vara medhjälpare och medarbetare i apostelns arbete innefattade också sådant som att upplåta sitt hem, föra med sig bröd och vin till gudstjänsten, ta hand om resande kristna, dela ut mat åt de fattiga, ha hand om insamlingar och mycket annat. Om Apelles hör vi, att han ”bestått sitt prov som kristen” – hur vet vi inte, kanske under någon förföljelse. Hälsningen till ”dem hos Narkissos som är kristna” kan betyda att Narkissos – en husbonde och arbetsgivare – inte själv var det. Eller att han var det men endast en del av familjen eller husfolket.

Åter nämner Paulus kvinnor: Tryfena, Tryfosa, Persis. De har arbetat hårt för Kristus. En annan gammal kvinna har varit som en mor för honom. Ytterligare ett par nämner han. Talet om Paulus som kvinnohatare har dålig grund. Han har både sett, befordrat och uppskattat kvinnornas insatser. Att han samtidigt bestämt motsatte sig att de skulle bli ”lärare” och herdar för församlingen berodde på att han här visste sig vara bunden av Guds lag och Kristi befallning.

Paulus slutar med uppmaningen att församlingen skall utväxla den heliga fridskyssen, tecknet på syskonskap mellan alla troende. Brevet skulle ju läsas upp vid gudstjänsten, där fridskyssen hörde hemma.

En egenhändig hälsning från Paulus (Rom 16:17–20)

Översättning

Jag förmanar er, bröder, att se upp med dem som vållar oenighet och bringar andra på fall, tvärtemot den lära som ni har undervisats i. Vänd er bort från dem. Sådant folk tjänar inte vår Herre Kristus utan sin egen buk. De bedrar godtrogna människor med sina insmickrande och välsvarvade fraser. Men er lydnad är ju känd för alla. Därför gläder jag mig över er och önskar att ni bli fullärdade i det goda men obevandrade i det onda. Fridens Gud skall snart krossa Satan under era fötter. Vår Herres Jesu Kristi frid vare med er.

Kommentar

Nu följer några rader, som bryter av mot det föregående genom skärpan i tonen. Det har vållat utläggarna en del besvär, isynnerhet när man utgått ifrån att Paulus arbetade ungefär som en nutida författare med pennan i handen och ett utkast eller en disposition framför sig. I själva verket dikterade han för en skrivare, kanske vandrande av och an i rummet. Vi kan utgå ifrån att det skedde med många avbrott, när människor kom och gick. Nu kunde det hända – vi ser det tydligt i Galaterbrevet (6:11 ff) – att Paulus till slut själv satte sig ned, grep pennan och skrev en egenhändig hälsning. I Galaterbrevet ser vi, att den kunde vara impulsivt och drastiskt formulerad. Det är troligt att vi också här har att göra med ett sådant laddat koncentrat av det, som ständigt värkte i Paulus hjärta: rädslan för att hans motståndare, de som inte förstod evangeliet, skulle lyckas spränga de unga församlingarna. Det är dem han varnar för här. Det kan vara fråga om ”judaisterna”, de som ville göra om evangeliet till lag. Det kan möjligen vara fråga om någon annan avvikelse, kanske någon av dem som Paulus går till rätta med i breven till Korint och Kolosse. Han gör det med samma skärpa som på flera andra ställen. Falsk lära är ingen oskyldig förvillelse. Det är en dödlig fara. Fuskar man bort evangeliet, så är allt förlorat. Det är Satan som vill söndra. Gud är fridens Gud, som vill endräkt genom trohet mot det oförfälskade evangeliet.

Tillagda hälsningar och slutönskan (Rom 16:21–27)

Översättning

Min medarbetare Timoteus hälsar till er. Så gör också mina stamfränder Lukius och Jason och Sosipater.

Jag, Tertius, hälsar till er. Det är jag som har skrivit brevet, i Kristi tjänst.

Gajus hälsar er. Han har öppnat sitt hem för mig och för hela församlingen. Erastus, som för stadens räkenskaper, hälsar till er, liksom brodern Kvartus.

Honom som förmår styrka er genom det evangelium jag predikar, budskapet om Jesus Kristus, och genom den uppenbarade hemlighet, som sen evärdliga tider varit fördold men nu har förts fram i ljuset och kungjorts för alla folk, genom profeternas skrifter och genom Guds befallning att alla skulle föras till trons lydnad, — honom, Gud, den ende, den allena vise, uppenbarad i Jesus Kristus, honom tillhör äran i evigheternas evighet. Amen.

Kommentar

Paulus lämnar åter pennan till sin skrivare. Han skickar med ett par hälsningar – kanske från personer som just befinner sig i rummet. Den förste är Timoteus, hans trognaste medhjälpare. Så följer tre andra, av vilka Sosi´pater kan vara densamme som litet senare följde Paulus till Jerusalem (enligt Apg 20:4, där det nämns en So´pater, en variant av samma namn).

Nu är brevet nästan färdigt och Tertius, som tjänstgjort som skrivare, passar i en paus på att sända med sin egen hälsning. Så kommer ännu några personer, som ber att få hälsa. Först är det värden på stället, Gajus, som får betyget att han håller öppet hus för sina medkristna. I Första Korintierbrevet (1:14) får vi höra att Paulus personligen döpt en Gajus i Korint, och det är troligen hos honom som aposteln nu bor. Vidare kommer en hälsning från en av stadens tjänstemän och ytterligare någon för oss okänd kristen.

Till slut följer så den högtidliga sluthälsningen med tankar, som återkommer bl a i Efesierbrevet. Evangeliet är budskapet om Kristus, den stora hemligheten som uppenbarats just i denna tid och som nu predikas, enligt skrifterna och enligt Guds uppdrag, för att alla folk skall föras till trons lydnad. Alltså slutar brevet med att återknyta till utgångspunkten: Evangelium är en Guds kraft till frälsning, ett erbjudande från Gud som skall tas emot i tro.

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar, Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk, All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.

REGISTER:Nya Testamentet Romarbrevet